

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๑. เอ กับ โอ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐานต่างจากสระอื่นอย่างไร ฯ และเพราะเหตุไร จึงจัดเป็นสังยุคตสระด้วย ฯ
๒. ในสนธิกิริยาปกรณัม วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ ธรรมชาติของวิภังค์เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม ฯ
 - ข. ภิกขเว มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ
 - ค. อสีติ เป็นวจนะ และลึงค์อะไร ฯ
 - ฌ. ต ศัพท์ ในอิตติลึงค์ เฉพาะจุดตติวิภังค์ มีรูปแจกอย่างไร ฯ
 - ง. รโห แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ
๔. ธาตุคืออะไร ฯ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ฯ อะไรบ้าง ฯ สงฺกิลิสฺสติ, ปมฺชฺชิสฺสฺ ประกอบด้วยเครื่องปรุจอะไรบ้าง ฯ
๕. ปัจจัยแห่งกิริยาภิกตฺกัทั้ง ๓ หมวดนั้น ตัวไหนบอกให้รู้ความอะไร ฯ และตัวไหนบ้างใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้ ฯ สุกฺฤติ ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูป และสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ฯ
๖. สมาสเป็นไร ชื่อว่าพหุพพิหิสมาส ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ กิลิฏฺฐนินวสน-ปารุปน (สามเนโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ ฯ
๗. อี ปัจจัย ในคทสฺสตติคตฺทิต กับ ปุรณคตฺทิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร ฯ หุสฺสึลฺลํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในคตฺทิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. เอ กับ โอ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐานต่างจากสระอื่น ดังนี้ เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กณฺจตาจุโ อ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กณฺจโฏจ โ อ และเพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัว เป็นเสียงเดียวกัน คือ อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ, อ กับ อุ ผสมกันเป็น โอ ฉะนั้น จึงจัดเป็นสังยุคตสระด้วย ฯ

๒. ในสนธิกริโยปกรณํ วิการ กับ ทิฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ วิการได้แก่การทำสระตัวหนึ่งให้เป็นสระอีกตัวหนึ่ง เช่นทำ อิ ให้เป็น เอ ทำ อุ ให้เป็น โอ ตัวอย่างเช่น มฺนิ - อาลโย เป็นมฺเนลโย สฺ - อตุถิ เป็น โสตุถิ เป็นต้น

ส่วนทิฆะ ได้แก่การทำสระที่มีเสียงสั้นให้มีเสียงยาว เช่นทำ อ ให้เป็น อา ทำ อิ ให้เป็น อี ทำ อุ ให้เป็น อู ตัวอย่างเช่น ตฺตฺร - อยํ เป็น ตฺตฺรายํ สทฺธา - อิธ เป็น สทฺธีธ จ - อุกฺยํ เป็น จุกฺยํ เป็นต้น

ธมฺมมิชฺฌญา ย เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิ และ โลปสระสนธิ ตัดเป็น ธมฺมํ - อิธ - อญญา ย

ระหว่าง ธมฺมํ - อิธ นิกคหิตอยู่หน้า สระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิกคหิตเป็น ม ต่อเป็น ธมฺมมิชฺ ระหว่าง ธมฺมมิชฺ - อญญา ย สระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะคั่นในระหว่าง ลบสระหน้าคือ อ ที่ ธ ต่อเป็น ธมฺมมิชฺฌญา ย ฯ

๓. ได้ตอบคำถาม ต่อไปนี้ คือ

ก. นามที่เป็นชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ, จัดเป็นนามนาม ฯ

ข. ภิกฺขเว มีวิธีทำตัวอย่างนี้ คือ ภิกฺขเว ศัพท์เดิมเป็น ภิกฺขุ ลง โย อาลปนวิภคฺติ พหุวจนะเอา โย เป็น เว แล้ว เอา อุ เป็น อ สำเร็จรูปเป็น ภิกฺขเว ฯ

ค. อสัติ เป็น เอกวจนะ และอิตถิลิงค์อย่างเดี่ยวแม้เข้ากับศัพท์ที่เป็น พหุวจนะลิงค์อื่น ก็คงอยู่อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนไปตาม ๆ

ฌ. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจตุตถีวิภัตติ มีรูปแจกอย่างนี้

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
จตุตถิ	ตสฺสา อสฺสา ติสฺสา ติสฺสาย	ตาสี ตาสานี

ง. รโห แปลว่า ที่ลับ เป็นนิบาตบอกที่ ๆ

๔. ชาตุ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ๆ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด ภู ชาตุ	๒. หมวด รุฑ ชาตุ
๓. หมวด ทิว ชาตุ	๔. หมวด สุ ชาตุ
๕. หมวด กิ ชาตุ	๖. หมวด กหุ ชาตุ
๗. หมวด ตนุ ชาตุ	๘. หมวด จรุ ชาตุ

สงฺกิลิสฺสติ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ สំ บทหน้า กิลิสฺ ชาตุ (ในความเศร้าหมอง เบียดเบียน แผลดเผา) ย ปัจจัย ติ วัตตมานาวิภัตติ เอกวจนะ ๆ

ปมชฺชิสฺสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ ป บทหน้า มทุ ชาตุ (ในความเมา) ย ปัจจัย อุ อชฺชัตตนิวิภัตติ พหุวจนะ ๆ

๕. ปัจจัยแห่งกิริยาภิกทกัทั้ง ๓ หมวดนั้น แต่ละตัวบอกให้รู้ความดังต่อไปนี้ คือ อนุต ปัจจัย ในหมวดภิกทกัจปัจจัย และมาน ปัจจัย ในหมวด ภิกทกัจปัจจัย บอกให้รู้ปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่ เมื่อ

อนีย, ตพฺพ ปัจจัย ในหมวดภิกทกัจปัจจัย บอกให้รู้ความจำเป็น แปลว่า พึง ตวนตุ, ตาวิ ปัจจัย ในหมวดภิกทกัจปัจจัย และ ต, ตฺน, ตฺวา, ตฺวาน, ปัจจัย ในหมวดภิกทกัจปัจจัยบอกให้รู้อดีตกาล แปลว่า แล้ว ๆ

และปัจจัย ๓ ตัว คือ อนีย, ตพพ, ต ปัจจัย ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้ ๗
 สุทธิ ลง ตี ปัจจัย๗ เป็นกัตตุรูป กรรมสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า สุขุมนฺติ เอตยาติ
 สุทธิ หรือเป็น ภาวรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า สุขุมนํ สุทธิ ๗

๖. สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า พหุพพิหิสมาส ๗ มี ๖
 อย่าง คือ ทุติยาพหุพพิหิ, ตติยาพหุพพิหิ, จตุตถิพหุพพิหิ, ปัญจมีพหุพพิหิ,
 ฉกฺขีพหุพพิหิ, สัตตมีพหุพพิหิ ๗

กิติภูจนิวาสนปารูปโน (สามเณโร) เป็นฉกฺขีตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส
 มือสมาหาร-ทวันทวสมาส (หรือสมาหารทวันทวสมาส)เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์
 ตามลำดับ ดังนี้

อ.ทวัน. วิ. นิวาสนญจ ปารุปนญจ นิวาสนปารุปนานิ หรือ
 (ส.ทวัน. วิ. นิวาสนญจ ปารุปนญจ นิวาสนปารุปน)

ฉ.ตุล.พหุพ. วิ. กิติภูจานิ นิวาสนปารุปนานิ ยสฺส โส กิติภูจ-
 นิวาสนปารูปโน (สามเณโร) ๗

๗. อี ปัจจัย ใน ตทสสัตถิตถิต กับ ปุณตถิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร คือ
 อี ปัจจัย ใน ตทสสัตถิตถิต ใช้ลงแทน อตฺถิ ศัพท์ แปลว่า มี และใช้ลงท้าย
 ศัพท์นามนาม ทำศัพท์นามนามให้เป็นคุณนาม ตัวอย่าง ทณฺฑิ คนมีไม้เท้า
 โภคิ คนมีโภคะ

ส่วน อี ปัจจัย ใน ปุณตถิต ใช้ลงแทน ปุณณ ศัพท์ แปลว่า ที่เต็ม
 และใช้ลงท้ายปกติสังขยา ตั้งแต่ เอกาทส เป็นต้น จนถึง อฏฺฐารส เฉพาะที่
 เป็นอดีตลิงค์ ทำปกติสังขยาให้เป็นปุณณสังขยา ตัวอย่าง เอกาทสึ ที่ ๑๑
 ทวาทสึ ที่ ๑๒ เป็นต้น ๗

ทฺสุสึลฺลํ ลง ญฺย ปัจจัย ในภาวตถิต ๗ ตั้งวิเคราะห์ว่า ทฺสุสึลฺลํ ภาโว
 ทฺสุสึลฺลํ ๗